

ATTACK SEXUAL ORIENTATION INCIDENT INTOLERANCE LGBTQ CRIME
INTOLERANCE LGBTQ RELIGION RACE ATTACK DISABILITY ROMA
MOTIVE BIAS RETURNEES RELIGION ROMA SEXUAL ROMA HATE INTOLERANCE
VIOLENCE INTOLERANCE ATTACK ROMA ORIENTATION MOTIVE CRIME RETURNEES MOTIVE
ATTACK ROMA LGBTQ VICTIM INTOLERANCE VICTIM CRIME DISABILITY
PROPERTY DAMAGE SEX VERBAL ATTACK DISABILITY LGBTQ VIOLENCE HOMICIDE
INTOLERANCE VERBAL ATTACK INTOLERANCE VIOLENCE CRIMINAL INTOLERANCE
CRIMINAL OFFENCE ATTACK OFFENCE RELIGION SACRILAGE
RELIGION MOTIVE ROMA CRIME RELIGION RETURNEES LGBTQ VERBAL ATTACK RETURNEES INCIDENT
CRIME VICTIM SACRILAGE CRIMINAL OFFENCE SACRILAGE MOTIVE SEXUAL ORIENTATION CRIME INTOLERANCE
SEXUAL ORIENTATION CRIME RELIGION BIAS INTOLERANCE CRIMINAL LGBTQ
VERBAL ATTACK CRIME PROPERTY DAMAGE VICTIM OFFENCE LGBTQ
RELIGION INTOLERANCE RETURNEES SEXUAL ORIENTATION RETURNEES RACE LGBTQ
DISABILITY LGBTQ ROMA HOMICIDE VERBAL ATTACK MOTIVE HOMICIDE RELIGION RACE ROMA
HATE CRIMINAL OFFENCE RELIGION SEX INTOLERANCE VIOLENCE LGBTQ PROPERTY DAMAGE
RETURNEES LGBTQ SEXUAL ORIENTATION ATTACK VERBAL ATTACK DISABILITY
RELIGION HOMICIDE SPOL MOTIVE PROPERTY BIAS RETURNEES
VERBAL ATTACK HATE DAMAGE RELIGION
LGBTQ ROMA CRIME BIAS INTOLERANCE VERBAL ATTACK MOTIVE CRIMINAL OFFENCE LGBTQ
SACRILAGE RETURNEES PROPERTY DAMAGE DISABILITY CRIME SEXUAL ORIENTATION RETURNEES

SEXUAL ORIENTATION VERBAL ATTACK HATE CRIME IN HATE RETURNEES
PROPERTY DAMAGE
BOSNIA AND HERZEGOVINA

VERBAL ATTACK MOTIVE LGBTQ BROCHURE FOR CITIZENS MOTIVE SACRILAGE
INTOLERANCE MOTIVE ROMA VIOLENCE PROPERTY DAMAGE
SACRILAGE VERBAL ATTACK HOMICIDE SEXUAL ORIENTATION MOTIVE CRIMINAL INTOLERANCE
VIOLENCE INCIDENT BIAS RETURNEES INTOLERANCE PROPERTY DAMAGE OFFENCE SEX CRIME
MOTIVE CRIMINAL ROMA SEX MOTIVE VERBAL ATTACK SEX SEXUAL
OFFENCE HATE RETURNEES INTOLERANCE ORIENTATION
ATTACK INTOLERANCE RELIGION PROPERTY HOMICIDE SACRILAGE
DISABILITY LGBTQ MOTIVE VERBAL ATTACK DAMAGE VIOLENCE
LGBTQ DISABILITY SEXUAL ORIENTATION MOTIV INCIDENT AS HATE LGBTQ
MOTIVE HATE ATTACK VICTIM PROPERTY DAMAGE VERBAL ATTACK
RELIGION PROPERTY X CRIME RETURNEES ROMA VERBAL ATTACK RETURNEES
ROMA DAMAGE X DISABILITY VIOLENCE SACRILAGE SEXUAL ORIENTATION CRIME
SEXUAL ORIENTATION CRIME MOTIVE SACRILAGE ROMA VICTIM
INTOLERANCE VERBAL ATTACK BIAS CRIME
LGBTQ VERBAL ATTACK SEXUAL ORIENTATION INCIDENT SEX DISABILITY MOTIVE CRIME VIOLENCE
INTOLERANCE PROPERTY DAMAGE VICTIM VIOLENCE BIAS CRIMINAL OFFENCE
ATTACK INCIDENT INTOLERANCE ATTACK MOTIVE SEXUAL ORIENTATION HOMICIDE HATE SACRILAGE
PROPERTY DAMAGE VERBAL ATTACK MOTIVE LGBTQ DISABILITY RETURNEES VICTIM
CRIMINAL OFFENCE VICTIM RACE CRIMINAL X ROMA BIAS
HATE SACRILAGE ATTACK OFFENCE X VERBAL ATTACK
HOMICIDE VICTIM SEXUAL ORIENTATION INTOLERANCE ATTACK RELIGION INCIDENT
ATTACK VICTIM VERBAL ATTACK DISABILITY PROPERTY DAMAGE MOTIVE

ZLOČIN SEKSUALNA ORIJENTACIJA INCIDENT NETRPELJIVOST NAPAD
NETRPELJIVOST LGBTQ PREDRASUDA RASA ZLOČIN INVALIDITET
MOTIV PREDRASUDA POVRATNICI MRŽNJA SEKSUALNA NETRPELJIVOST
NASILJE VJEROISPOVIJEST NETRPELJIVOST ORIJENTACIJA POVRATNICI MOTIV
ZLOČIN MRŽNJA LGBTQ NASILJE VERBALNI NAPAD NETRPELJIVOST INVALIDITET
OŠTEĆENJE IMOVINE SPOL PREDRASUDA INVALIDITET NASILJE UBISTVO
NASILJE NAPAD NETRPELJIVOST NASILJE KRIVIČNO SKRNAVLJENJE
KRIVIČNO DJELO ZLOČIN DJELO VJEROISPOVIJEST
PREDRASUDA MOTIV SKRNAVLJENJE NAPAD MRŽNJA POVRATNICI LGBTQ MOTIV INCIDENT
NAPAD ŽRTVA VJEROISPOVIJEST KRIVIČNO DJELO PREDRASUDA MRŽNJA SKRNAVLJENJE INVALIDITET
SEKSUALNA ORIJENTACIJA PREDRASUDA NETRPELJIVOST LGBTQ
VERBALNI NAPAD PREDRASUDA PREDRASUDA
PREDRASUDA NETRPELJIVOST SEKSUALNA ORIJENTACIJA ROMI POVRATNICI RASA LGBTQ
INVALIDITET LGBTQ MRŽNJA VERBALNI NAPAD MOTIV UBISTVO PREDRASUDA RASA ROMI
ROMI KRIVIČNO DJELO VJEROISPOVIJEST SPOL NETRPELJIVOST NASILJE OŠTEĆENJE IMOVINE
POVRATNICI POVRATNICI SEKSUALNA ORIJENTACIJA ZLOČIN SKRNAVLJENJE
PREDRASUDA UBISTVO SPOL VERBALNI NAPAD MOTIV POVRATNICI
VERBALNI NAPAD ROMI NETRPELJIVOST
LGBTQ MRŽNJA PREDRASUDA VERBALNI NAPAD MOTIV VJEROISPOVIJEST POVRATNICI
INVALIDITET ROMI OŠTEĆENJE IMOVINE INVALIDITET SKRNAVLJENJE LGBTQ ŽRTVA

OŠTEĆENJE IMOVINE ZLOČIN IZ MRŽNJE U POVRATNICI
UBISTVO
MOTIV INCIDENT UBISTVO BOSNI I HERCEGOVINI NASILJE INVALIDITET ŽRTVA
SPOL

VERBALNI NAPAD BROŠURA ZA GRAĐANKE I GRAĐANE VJEROISPOVIJEST
NETRPELJIVOST OŠTEĆENJE IMOVINE
VJEROISPOVIJEST UBISTVO ZLOČIN SEKSUALNA ORIJENTACIJA KRIVIČNO NETRPELJIVOST
NASILJE INCIDENT LGBTQ POVRATNICI NETRPELJIVOST OŠTEĆENJE IMOVINE DJELO SKRNAVLJENJE
MOTIV NAPAD MRŽNJA SPOL MOTIV VERBALNI NAPAD SPOL SEKSUALNA
KRIVIČNO DJELO UBISTVO ŽRTVA NETRPELJIVOST ORIJENTACIJA
NASILJE SEKSUALNA NETRPELJIVOST PREDRASUDA VJEROISPOVIJEST
INCIDENT ORIJENTACIJA LGBTQ MOTIV VERBALNI NAPAD
LGBTQ INVALIDITET SEKSUALNA ORIJENTACIJA INCIDENT MOTIV LGBTQ
MOTIV ROMI ZLOČIN ŽRTVA OŠTEĆENJE IMOVINE VERBALNI NAPAD
PREDRASUDA OŠTEĆENJE NAPAD POVRATNICI KRIVIČNO SKRNAVLJENJE ŽRTVA
MRŽNJA IMOVINE NETRPELJIVOST DJELO UBISTVO
SEKSUALNA ORIJENTACIJA VJEROISPOVIJEST MRŽNJA ŽRTVA
NETRPELJIVOST UBISTVO NAPAD
LGBTQ VERBALNI NAPAD SEKSUALNA ORIJENTACIJA INCIDENT MOTIV INVALIDITET VJEROISPOVIJEST NASILJE
NETRPELJIVOST OŠTEĆENJE IMOVINE ŽRTVA NASILJE PREDRASUDA KRIVIČNO DJELO
ZLOČIN INCIDENT PREDRASUDA NETRPELJIVOST ZLOČIN SEKSUALNA ORIJENTACIJA
OŠTEĆENJE IMOVINE SKRNAVLJENJE NASILJE MOTIV LGBTQ INVALIDITET ŽRTVA
KRIVIČNO DJELO MRŽNJA ŽRTVA VJEROISPOVIJEST SKRNAVLJENJE
ROMI SPOL ŽRTVA UBISTVO VERBALNI NAPAD
UBISTVO ŽRTVA SEKSUALNA ORIJENTACIJA NETRPELJIVOST OŠTEĆENJE IMOVINE
ZLOČIN SPOL INVALIDITET VERBALNI NAPAD ZLOČIN INCIDENT

Zločin iz mržnje u Bosni i Hercegovini

Brošura za građanke i građane

Asocijacija za demokratske inicijative
Sarajevo, 2014. godina

Naslov: Zločin iz mržnje u Bosni i Hercegovini:
Brošura za građanke i građane

Autorice: Snježana Ivandić Ninković, Božana Puljić

Dizajn i prelom: "READY, DESIGN, PRINT!", Ilvana Hamalukić

Fotografije: Depositphotos Inc.

Štampa: FRANEX-TRADE d.o.o. SARAJEVO

Pokrovitelj: Međunarodna organizacija za zaštitu ljudskih prava
Civil Rights Defenders

Izdavač: Asocijacija za demokratske inicijative Sarajevo

Sarajevo, decembar 2014. godina

Svi stavovi, mišljenja i zaključci izneseni ovdje ne odražavaju nužno stav
Asocijacije za demokratske inicijative u Sarajevu niti stavove
Civil Rights Defenders-a nego isključivo autora

Sadržaj:

UVOD	4
Šta je zločin iz mržnje?	5
Terminologija	6
• Incident počinjen iz mržnje je djelo koje je motivirano predrasudom, ali ne predstavlja krivično djelo.	6
• Krivično djelo počinjeno iz mržnje određuju dva elementa: počinjeno djelo mora biti propisano krivičnim zakonom, a motiv za njegovo počinjenje mora biti predrasuda.	6
• Predrasuda kao motiv se pojavljuje kada je meta napada (pojedinaac, grupa ili imovina) odabrana na osnovu zaštićenih karakteristika.	6
• Zaštićena karakteristika je temeljna osobina koju dijele članovi jedne grupe, kao što je rasa, vjeroispovijest, etnička pripadnost, jezik ili seksualna orijentacija.	6
Najčešći motivi zbog kojih su počinjena krivična djela zločina iz mržnje	7
Vrste incidenata/napada	7
Žrtve incidenata/napada	8
Uticaj koji zločin iz mržnje i govor mržnje imaju na žrtvu	9
Borba protiv zločina iz mržnje i govora mržnje	10
Kome možete prijaviti zločin iz mržnje?	10
Kako djelovati?	10
Kako možete raditi na prevenciji zločina iz mržnje?	11
Šta kaže zakon?	12
Krivični zakoni u BiH koji reguliraju zločin iz mržnje	12
Koalicija za borbu protiv govora mržnje i zločina iz mržnje	13
O nama	14
Kontaktirajte nas	14

UVOD

Brošura ima za cilj da pomogne građankama i građanima u Bosni i Hercegovini (BiH) da bolje razumiju i lakše prepoznaju, te adekvatno reaguju na zločine počinjene iz mržnje. Također, brošura pruža građankama i građanima informacije kako da prijave zločin iz mržnje, kako i kome da se obrate da bi zaštitili svoja prava.

Bosna i Hercegovina i nakon 17 godina od završetka ratnog perioda predstavlja pogodno tlo za širenje zločina iz mržnje, posebno onog na vjerskoj, nacionalnoj, etničkoj i rodnoj osnovi. Situacija je dodatno pogoršana činjenicom da je legislativa u Bosni i Hercegovini nedovoljno prilagođena novonastaloj situaciji, zbog čega govor mržnje i zločin iz mržnje često prolaze nekažnjeno.

Ignorisanje krivičnih djela počinjenih iz mržnje dovodi u pitanje sigurnost i stabilnost pojedinih zajednica u BiH. Neadekvatno procesuiranje i kažnjavanje krivičnih djela počinjenih iz mržnje stvara osjećaj nesigurnosti kod žrtve i povećava tenzije unutar zajednice, te otvara mogućnost za eskalaciju novih sukoba.

Zločini iz mržnje u BiH predstavljaju ozbiljno kršenje ljudskih prava. Adekvatno razumijevanje učinka ovakvih incidenata i kažnjavanje predstavljaju zadatak kako za institucije vlasti u BiH tako i za organizacije civilnog društva i pojedince u zajednici.

Asocijacija za demokratske inicijative Sarajevo, pod pokroviteljstvom međunarodne organizacije za zaštitu ljudskih prava Civil Rights Defenders, 2013. godine započela je realizaciju projekta pod nazivom "Borba protiv govora mržnje i zločina iz mržnje". Glavni ciljevi projekta su povećanje kapaciteta OCD-a kada je u pitanju praćenje i izvještavanje o slučajevima zločina počinjenih iz mržnje, jačanje pritiska javnosti na lokalne vlasti, i na kraju povećanje svijesti javnosti i razumijevanje važnosti pravilnog izricanja kazni za zločine počinjene iz mržnje.

Šta je zločin iz mržnje?

Zločin iz mržnje je krivično djelo motivirano netrpeljivošću prema određenim grupama u društvu. Žrtva može biti jedna osoba, više osoba ili imovina, koja se dovodi u vezu s grupom koja dijeli zaštićene karakteristike. Zaštićena karakteristika je temeljna ili glavna karakteristika koju dijele članovi grupe, kao što je na primjer rasa, religija, nacionalna pripadnost, jezik ili seksualna orijentacija.

Zločini iz mržnje su motivirani predrasudama od strane počinioca/izvršioca zločina i obično počinju i završavaju: fizičkim nasiljem, oštećenjem imovine (džamije, crkve, imovina povratnika i manjinskih zajednica), uvredljivim grafitima, verbalnim napadom – na pojedinca ili na grupu, skrnavljenjem grobalja/mezarja/nadgrobnih spomenika i spomen obilježja, ubistvima.

Najčešće se predrasude odnose na: etničku netrpeljivost, nacionalnu netrpeljivost, religijsku pripadnost, jezik, spol i seksualnu orijentaciju.

Žrtve zločina iz mržnje motiviranih predrasudama najčešće se nalaze u manjinskim zajednicama i izoliranim grupama, kao što su povratnici, Romi, pripadnici seksualnih manjina, osobe s invaliditetom.

Važno je napomenuti da krivično djelo počinjeno iz mržnje može biti u obliku oštećivanja imovine, napada, ubistva, ili bilo kojeg drugog krivičnog djela.

Krivično djelo + predrasuda kao motiv
 = krivično djelo počinjeno iz mržnje

Samo ukoliko je određeno djelo definirano kao krivično djelo krivičnim zakonom, te počinjeno iz predrasude možemo govoriti o krivičnom djelu počinjenom iz mržnje tj. o zločinu iz mržnje.

Zločini iz mržnje

Zločini iz mržnje su sva krivična djela koja su počinjena zbog toga što je počinitelj osjećao netrpeljivost prema žrtvi zbog neke njene zaštićene karakteristike.

Primjeri:

Četvorica optuženih su 2007. godine, ispisali **grafite** na nekoliko javnih i privatnih zgrada u Brčkom. Grafiti su uključivali “Srbija”, “4S”, “svastiku”, “Nož, žica, Srebrenica” i “Kosovo Srbija”.

Optuženi je, 2005. godine, **verbalno napao** žensku osobu vrijeđajući nju, njenog muža i sina na etničkoj osnovi, nazivajući ih “četničke vojvode”.

Optuženi je, 2013. godine u Zvorniku, **fizički napao** mušku osobu prilikom odlaska na jutarnju molitvu, za Bajram namaz.

Terminologija

Incident počinjen iz mržnje je djelo koje je motivirano predrasodom, ali ne predstavlja krivično djelo.

Krivično djelo počinjeno iz mržnje određuju dva elementa; počinjeno djelo mora biti propisano krivičnim zakonom, a motiv za njegovo počinjenje mora biti predrasuda.

Predrasuda kao motiv se pojavljuje kada je meta napada (pojedinaac, grupa ili imovina) odabrana na osnovu zaštićenih karakteristika.

Zaštićena karakteristika je temeljna osobina koju dijele članovi jedne grupe, kao što je rasa, vjeroispovijest, etnička pripadnost, jezik ili seksualna orijentacija.¹

¹<http://www.oscebih.org/Default.aspx?id=143&lang=BS>

POBIJIMO SRBE

НОЖ ЖИЦА
СРЕБРЕНИЦА

NAJČEŠĆI MOTIVI ZBOG KOJIH SU POČINJENA KRIVIČNA DJELA ZLOČINA IZ MRŽNJE

1. Etnička pripadnost,
2. Nacionalna pripadnost,
3. Religijska pripadnost,
4. Jezik,
5. Invaliditet,
6. Rodni identitet,
7. Spol,
8. Seksualna orijentacija,
9. Društveni status,
10. Politička pripadnost.

VRSTE INCIDENATA/NAPADA

- Fizičko nasilje
- Oštećenje imovine (džamije, crkve, imovina povratnika i manjinskih zajednica)
- Uvredljivi grafiti
- Verbalni napad
  - a) Na pojedinca
  - b) Na grupu
- Oštećenje vjerskih objekata
- Skrnavljenje grobalja/mezarja/nadgrobnih spomenika
- Skrnavljenje spomen obilježja
- Ubistvo

ŽRTVE INCIDENATA/NAPADA

Mogu biti:

- Povratnici
- Romi
- LGBTIQ osobe
- Osobe s invaliditetom

ZLOČIN IZ MIRNJE U BOSNI I HERCEGOVINI
Brošura za građanke i građane

Uticaj koji zločin iz mržnje i govor mržnje imaju na žrtvu

Zločini iz mržnje šalju poruku da žrtve nisu prihvaćene kao dio društva u kojem žive. U velikom broju zločina počinjenih iz mržnje ukoliko izostane adekvatna reakcija institucija i zajednice žrtva osjeća psihičke, fizičke i emocionalne posljedice.

Sekundarna viktimizacija pojavljuje se naročito kada predstavnici društva, kao što su policija, zaposlenici socijalnih službi, medicinski radnici i zaposlenici u pravosuđu, negiraju ili minimiziraju ozbiljnost prijavljenih zločina iz mržnje.

U odsustvu zaštite od zločina iz mržnje, manjinske zajednice gube povjerenje u provođenje zakona, što produbljuje marginalizaciju tih skupina. U najgorem slučaju zločini iz mržnje uzrokuju osvetničke napade grupa kojima pripadaju žrtve, što dovodi do širenja nasilja.

Zločini iz mržnje mogu ukazati na podjele u društvu i predstavljaju upozorenje društvima na prevenciju i suzbijanje zločina iz mržnje.

“Žrtve zločina iz mržnje motiviranih predrasudama doživljavaju osjećaj nemoći, povećavaju sumnju u druge ljude i vremenom postaju netolerantne prema zajednici iz koje dolazi počinitelj zločina iz mržnje.”

Hasan Grebić, Zvornik, učesnik javnih govorenja u Zvorniku, novembar 2014.

Borba protiv zločina iz mržnje i govora mržnje

Zločini iz mržnje dolaze u različitim oblicima zato je važno da prepoznate zločin kako bi ga mogli prijaviti.

Neprijavlivanjem zločina iz mržnje počinioci će nastaviti djelovati na svojim uvjerenjima, te će i dalje predstavljati prijetnju za pojedinca, društvo i zajednicu.

Kome možete prijaviti zločin iz mržnje?

1. Policiji,
2. Pravosudnim organima,
3. Ombudsmenu,
4. Medijima,
5. Nevladinim organizacijama,
6. Lokalnim predstavnicima vlasti.

Kako djelovati?

U slučaju da ste žrtva ili svjedok zločina iz mržnje, trebate:

- Obavijestiti policiju da je počinjeno krivično djelo,
- Kod davanja izjave za policijski zapisnik navesti sve bitne okolnosti pod kojima se desilo krivično djelo (ukoliko je prethodio verbalni napad navesti koje su riječi izgovorene),
- Sačuvati sve dokaze i ukoliko ste u mogućnosti fotografirati mjesto zločina,
- Ukoliko je krivično djelo rezultiralo fizičkom povredom, voditi računa da se sačuva originalna medicinska dokumentacija ustanove koja je pružila pomoć,
- Ukoliko ne poznajete ostale svjedoke, uzmite njihove podatke,
- Ukoliko sumnjate da je došlo do povrede vaših prava obratite se instituciji Ombudsmena ili prijavite slučaj nevladinoj organizaciji.

Kako možete raditi na prevenciji zločina iz mržnje?

Kako bi spriječili incidente zločina iz mržnje i zaštitili zajednicu u kojoj živite, u produžetku je nabrojano ono što vaša zajednica i vi možete učiniti:

- Govoriti protiv mržnje i netolerancije.
- Održavati redovne zajedničke skupove u zajednicama u kojima živite i pružati podršku i pomoć postojećim žrtvama zločina iz mržnje i govora mržnje.
- Pozvati javne službenike da djeluju u borbi protiv zločina iz mržnje i govora mržnje.
- Uspostaviti u zajednici mrežu osoba koje će odmah odgovarati na mržnju kada se dogodi.
- Pronaći informacije o udruženjima i javnim institucijama koje mogu pomoći i podržati žrtve zločina iz mržnje.
- Izvještavati o zločinima počinjenim iz mržnje.

Iz straha, nepovjerenja i vlastite sigurnosti žrtve i svjedoci često ne prijavljuju zločine iz mržnje nadležnim institucijama/službama koje se bave zaštitom građana/žrtve zločina iz mržnje. U nekim slučajevima žrtve se čak ne obraćaju ni organizacijama civilnog društva. Kao rezultat neprijavlivanja počinjenih zločina iz mržnje, zločini često ostaju nevidljivi, a žrtvama je uskraćena mogućnost da traže i dobiju obeštećenje protiv počinitelja.

U procesu dokazivanja da je neko krivično djelo počinjeno iz mržnje uloga policije je da prepozna krivično djelo počinjeno iz mržnje, sprovede istragu i prikupi podatke. Policijski zapisnik predstavlja jedan od najvažnijih dokaza u sudskom postupku jer na osnovu njega tužilac može dokazivati postojanje predrasude. Tužilac je obavezan da u slučaju postojanja indicije da je krivično djelo počinjeno iz mržnje podnese optužnicu u skladu sa krivičnim zakonom. Uloga sudije u postupku je da na osnovu prezentiranih dokaza donese presudu i kazni počinioca kaznom koja je strožija zbog motiva iz koga je krivično djelo počinjeno.

Organizacije civilnog društva i službe za podršku žrtvama su bitne kao posrednici u procesu, npr. kroz izvještavanja o počinjenom zločinu iz mržnje i pružanjem psihološke podrške žrtvama.

“Zločine iz mržnje je potrebno učiniti što vidljivijim i prepoznatljivijim, te poduzeti sve mjere kako bi se povećalo povjerenje žrtava u rad pravosudnih organa i kako bi se osigurao njihov pristup pravdi.”

Zlatko Prkić, Vareš, učesnik javne debate u Varešu, juli 2014.

Šta kaže zakon?

Krivični zakoni u BiH koji reguliraju zločin iz mržnje

1. Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti (Član 145a KZ BiH)
2. Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje i netrpeljivosti (Član 294a KZ RS)
3. Izazivanje narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti (Član 163. i Član 363.2. KZ FBiH)
4. Izazivanje nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti (Član 160. KZ Brčko distrikta BiH)

Ova četiri krivična zakona predviđaju krivične sankcije za izazivanje nacionalne, rasne ili vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti – Članovima 145a KZ BiH i 163. KZ FBiH predviđena je kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine, članom 294a KZ RS novčana kazna ili kazna zatvora do dvije godine i članom 160. KZ BD BiH kazna zatvora od jedne do pet godina.

Kroz krivično zakonodavstvo u BiH, entitetima i Brčko distriktu BiH osigurana je pravna zaštita svima. Tužiteljstva u BiH nezavisno procesuiraju sva krivična djela predviđena pozitivnim zakonima. Krivičnim zakonima u BiH sankcionisano je krivično djelo izazivanja nacionalne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti sa svrhom sprečavanja zločina iz mržnje. Pravosnažne presude nadležnog suda se javno objavljuju u cilju preventivnog djelovanja na eventualne počiniocima krivičnih djela. Pomenutim aktivnostima ostvaruje se napredak u uspostavljanju efikasnijeg pravosuđa.

U Krivičnom zakonu Republike Srpske i Krivičnom zakonu Brčko distrikta BiH 2010. godine usvojene su izmjene koje se odnose se na krivična djela počinjena iz mržnje, koje omogućavaju procesuiranje krivičnih djela počinjenih iz mržnje.

Krivičnim zakonom Republike Srpske, 2013. godine definisan je pojam zločina počinjenog iz mržnje, gdje se kaže da je djelo počinjeno iz mržnje ono koje je u potpunosti ili djelimično izvršeno zbog rasne, nacionalne ili etničke pripadnosti, jezika, vjerskog uvjerenja, boje kože, spola ili seksualne orijentacije, zdravstvenog statusa ili rodnog identiteta nekog lica.

Koalicija za borbu protiv govora mržnje i zločina iz mržnje u cilju postizanja detaljnije i adekvatnije zakonske definicije zločina iz mržnje u FBiH, 2013. godine je uputila prijedlog za dopunu Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona FBiH. Prijedlog Koalicije je bio da se definicija proširi i obuhvati što veći broj potencijalnih zločina iz mržnje. Također, predloženo je i da se propiše da će, ako je krivično djelo učinjeno iz mržnje, sud tu okolnost uzimati kao otežavajuću okolnost, ukoliko motiviranost mržnjom nije već zakonom propisana kao obilježje kvalifikovanog oblika krivičnog djela. Nažalost, zakon nije usvojen na sjednici Doma naroda.

Koalicija za borbu protiv govora mržnje i zločina iz mržnje

Početkom januara 2013. godine, Asocijacija za demokratske inicijative, Inicijativa mladih za ljudska prava, Mediacentar i Sarajevski otvoreni centar uz podršku Civil Rights Defenders-a i OSCE-a oformile su Koaliciju za borbu protiv govora mržnje i zločina iz mržnje čiji cilj djelovanja je zagovaranje za adekvatniju regulaciju govora mržnje i zločina iz mržnje u krivičnim zakonima Bosne i Hercegovine.

Lista članica organizacija Koalicije za borbu protiv govora mržnje i zločina iz mržnje:

[Asocijacija za demokratske inicijative](#)

[Centar za mlade KVART](#)

[Civil Rights Defenders](#)

[Fondacija CURE](#)

[Fondacija Mediacentar Sarajevo](#)

[Fondacija Istina, Pravda, Pomirenje](#)

[Inicijativa mladih za ljudska prava Bosne i Hercegovine](#)

[Otaharin](#)

[Omladinska novinska asocijacija u BiH \(ONA\)](#)

[Sarajevski otvoreni centar](#)

[Udruženje BH novinari](#)

[Vijeće za štampu BiH](#)

Ukoliko želite biti aktivni član Koalicije!

Ukoliko ste vi, ili neko u vašoj okolini, žrtva zločina iz mržnje ili govora mržnje!

Ukoliko želite aktivnije da se uključite u borbu protiv zločina iz mržnje i govora mržnje!

Ukoliko želite prijaviti uvredljive grafitne ili govor mržnje ili ste svjedoci fizičkog nasilja ili oštećenja imovine!

Pridružite nam se!

Koalicija za borbu protiv govora mržnje i zločina iz mržnje

Ko je Asocijacija za demokratske inicijative?

O nama

Asocijacija za demokratske inicijative (ADI) je nevladina organizacija čiji je osnovni zadatak unapređenje vladavine prava i promocija zaštite ljudskih prava kroz jačanje praksi participativne demokratije i iniciranje partnerstava između civilnog društva, državnih institucija i privatnog sektora.

ŠTA MI NUDIMO

1. Dnevni pregled situacije na terenu,
Online kontakt sa žrtvama govora mržnje i zločina iz mržnje, provjere podataka, organiziranje posjeta žrtvama
2. Stvaranje serije pružanja savjeta i informacija žrtvama govora mržnje i zločina iz mržnje
3. Stvaranje jedinstvene baze podataka u suradnji s ostalim članovima Koalicije

KAKO NAM SE OBRATITI

Kontaktirajte nas:

Telefon: 033 262 415

Fax: 033 262 416

Adresa: Zmaja od Bosne 8
71 000 Sarajevo

Email: snjezana@adi.org.ba, bozana@adi.org.ba

Web stranica: www.adi.org.ba

Zločin iz mržnje možete prijaviti putem popunjenog formulara i isti dostaviti na adresu Asocijacije za demokratske inicijative.

Vaš identitet (ime, nadimak, inicijali):	
Ukoliko želite ovo polje možete ostaviti prazno.	
Vaš e-mail:	
Ukoliko želite ovo polje možete ostaviti prazno.	
Datum događanja incidenta:	
Mjesto događanja icidenta	
Grad:	Opština:
Opis incidenta:	

Ova brošura je nastala uz finansijsku pomoć Civil Rights Defendersa

Hate Crime in Bosnia and Herzegovina

Brochure for Citizens

Association for Democratic Initiatives
Sarajevo, 2014

Title: Hate Crime in Bosnia and Herzegovina:
Brochure for Citizens

Authors: Snježana Ivandić Ninković, Božana Puljić

Design and layout: “READY, DESIGN, PRINT!”, Ilvana Hamalukić

Photo: Depositphotos Inc.

Printed by: FRANEX-TRADE d.o.o. SARAJEVO

Supported by: International organisation for human rights protection
Civil Rights Defenders

Publisher: Association for Democratic Initiatives Sarajevo

Sarajevo, December 2014

All views, opinions and conclusions presented herein are solely those of the authors and do not necessarily reflect the views of the Association for Democratic Initiatives Sarajevo or Civil Rights Defenders.

Contents:

INTRODUCTION	4
What is a hate crime?	5
Terminology	6
• A hate incident is a bias-motivated act but it is not a criminal offence.	6
• A hate crime is determined by two elements: the offence committed must be governed by the criminal law and it must be bias motivated.	6
• Bias as motivation occurs when the target of the attack (individual, group or property) is selected based on protected characteristics.	6
• Protected characteristic is a fundamental characteristic shared by group members, such as race, religion, ethnicity, language or sexual orientation.	6
Most frequent motives for hate crimes	7
Types of incidents/attacks	7
Victims of incidents/attacks	8
Effects of hate crimes and hate speech on victims	9
Fight against hate crimes and hate speech	10
Who do you report a hate crime to?	10
How to act?	10
What can you do to prevent hate crimes?	11
What says the law?	12
Criminal laws in BiH governing hate crime	12
Coalition to Combat Hate Speech and Hate Crime	13
About us	14
Contact us	14

INTRODUCTION

The aim of this Brochure is to assist citizens of Bosnia and Herzegovina (BiH) to better understand, easily recognise and adequately respond to hate crimes. In addition, the Brochure provides citizens with the information on how to report a hate crime, whom and how to contact in order to protect their rights.

Even 17 years after the end of the war, Bosnia and Herzegovina is a fertile ground for hate crimes, particularly those committed on the religious, national, ethnic or gender basis. The situation is further aggravated by the fact that the legislation in Bosnia and Herzegovina is not adjusted to accommodate the new circumstances, wherefore the hate speech and hate crimes often remain unsanctioned.

Ignoring hate crimes can jeopardise security and stability of some communities in BiH. Inadequate processing and sanctioning of hate crimes result in a sense of insecurity of victims and increased tensions within community and open up a possibility of escalation of new conflicts.

Hate crimes in BiH represent a serious violation of human rights. Governmental institutions in BiH together with civil society organisations and individuals in the community have a duty to properly understand their effects and sanction these incidents.

Association for Democratic Initiatives Sarajevo, supported by the international organization for the protection of human rights Civil Rights Defenders, in 2013 began implementation of the project "Fight against hate speech and hate crime." The main objectives of the project were to increase the capacity of CSOs when it comes to monitoring and reporting on cases of hate crimes, strengthen public pressure on local authorities, and ultimately to increase public awareness and understanding of the importance of proper sentencing for hate crimes.

What is a hate crime?

A hate crime is a criminal offence motivated by bias towards a certain group in society. The victim may be a person, people or property associated with the group that shares protected characteristics. Protected characteristic is a fundamental or core characteristic shared by group members, such as race, religion, ethnicity, language or sexual orientation.

Hate crimes are motivated by bias of a perpetrator and they usually begin and end with: physical violence, damage (mosques, churches, property of returnees and minorities), insulting graffiti, verbal attacks on an individual or a group, desecrating of graveyards/graves/monuments and memorials, homicides.

Hate crimes are most frequently motivated by ethnic bias, national bias, religious bias, language, sex and sexual orientation.

Victims of bias-motivated hate crimes usually come from minority communities and isolated groups, such as returnees, Roma, sexual minorities, disabled persons, etc.

It is important to emphasise that a hate crime can be manifested in a form of property damage, assault, homicide or any other criminal offence.

Hate Crimes

Hate crimes are all criminal offences that are committed because the perpetrator held bias against the victim based on some of his/her characteristics.

A criminal offence + bias as a motive = hate crime

We can talk about a hate motivated criminal offence, i.e. a hate crime only if an act is defined as a criminal offence in the criminal law and committed out of bias.

Examples:

Four accused persons in 2007 wrote **graffiti** on several public and private buildings in Brcko. Some of the graffiti were “Serbia”, “4Ss”, “swastika”, “Knife, Wire, Srebrenica” and “Kosovo Serbia”.

The accused in 2005 **verbally attacked** a female insulting her, her husband and son on the ethnic basis, calling them “chetnik dukes”.

The accused in 2013 **physically attacked** a male on his way to a morning prayer on Eid al Fitr.

Terminology

A hate **incident** is a bias-motivated act but it is not a criminal offence.

A hate crime is determined by two elements: the offence committed must be governed by the criminal law and it must be bias motivated.

Bias as motivation occurs when the target of the attack (individual, group or property) is selected based on protected characteristics.

Protected characteristic is a fundamental characteristic shared by group members, such as race, religion, ethnicity, language or sexual orientation.¹

¹<http://www.oscebih.org/Default.aspx?id=143&lang=BS>

POBIJAMO SRBE

НОЖ ЖИЦА
СРЕБРЕНИЦА

MOST FREQUENT MOTIVES FOR HATE CRIMES

1. Ethnicity,
2. Nationality,
3. Religion,
4. Language,
5. Disability,
6. Gender,
7. Sex,
8. Sexual orientation,
9. Social status,
10. Political affiliation.

TYPES OF INCIDENTS/ATTACKS

- Physical violence
- Property damage (mosques, churches, property of returnees and minorities)
- Insulting graffiti
- Verbal attack
  - a) on an individual
  - b) on a group
- Damage to religious buildings
- Desecration of graveyards/ graves/monuments
- Desecration of memorials
- Homicide

VICTIMS OF INCIDENTS/ATTACKS

Victims can be:

- Returnees
- Roma
- LGBTIQ persons
- Disabled persons

Effects of hate crimes and hate speech on victims

Hate crimes send a message that victims are not accepted as a part of the society in which they live. In a large number of hate crimes, if the institutions and community fail to adequately respond, a victim experiences psychological, physical and emotional consequences.

Secondary victimisation occurs especially when representatives of the society, such as police, employees of social services, medical staff and employees in judiciary negate or minimise the gravity of the reported hate crimes.

In the absence of the protection against hate crimes, minority communities lose trust in the rule of law, which increases marginalisation of such groups. In the worst scenario, hate crimes are a cause of revenge attacks by the groups that the victims belong to, which leads to the increase of hate crimes.

Hate crimes can be the indicator of divisions in the society and a warning to the society to engage in prevention and fight against hate crimes.

“Victims of bias motivated hate crimes develop a sense of powerlessness, become increasingly suspicious of other people and over time, they become intolerant towards the community of the perpetrator of a hate crime.”

Hasan Grebic, Zvornik,
a public address given in Zvornik,
November 2014

Fight against hate crimes and hate speech

Hate crimes are manifested in different forms, so it is very important that you recognise a hate crime in order to be able to report it.

Failing to report hate crimes enables perpetrators to keep promoting their beliefs and they will continue to represent a threat to individuals, society and community.

Who do you report a hate crime to?

1. Police,
2. Judiciary,
3. Ombudsman,
4. Media,
5. Non-governmental organisations,
6. Representatives of local authorities.

How to act?

If you are a victim or witness of a hate crime, you should:

- Inform the police of a criminal offence
- When giving a statement to the police, specify all relevant circumstances under which the criminal offence occurred (if there was a verbal attack prior to the offence, specify which words were uttered)
- Preserve all evidence and take photographs of the crime scene if you can
- If the criminal offence resulted in a bodily injury, make sure that the original medical documentation of the institution that gave medical aid is preserved
- If you do not know other witnesses, take their personal information
- If you think that your rights were violated, contact the ombudsman or report the case to a non-governmental organisation

What can you do to prevent hate crimes?

In order to prevent hate crimes and protect the community you live in, your community and you can do the following:

- Condemn hatred and intolerance,
- Hold regular joint meetings in the communities you live in and provide support and assistance to the existing victims of hate crimes and hate speech,
- Invite public officials to take actions against hate crimes and hate speech,
- Establish a network of persons in the community who will respond to hatred immediately when it happens,
- Collect information about associations and public institutions that can provide assistance and support to the victims of hate crimes,
- Report about hate crimes.

Due to the fear, lack of trust and their own safety, the victims and witnesses often do not report hate crimes to the relevant authorities/services which deal with citizen protection/protection of hate crime victims. In some cases, victims even do not contact the civil society organisations. As a result of non-reporting, the hate crimes often remain invisible, and victims are unable to claim and obtain compensation from perpetrators.

In the process of presenting the evidence to corroborate that certain criminal offence is a hate crime, the police has a role to identify the hate crime, conduct investigation and collect the data. Police record constitutes one of the most important evidences in court processes, because it can be used by the prosecutor to prove bias motivation. The prosecution is obliged to lay the indictment, pursuant to the criminal code, if there are indications of bias motivation. The judge has a role to pass a verdict, based on presented evidences, and apply harsher sentence for bias-motivated criminal offences.

Civil society organizations and victim support services are important as intermediaries in the process, e.g. through reporting on committed hate crimes, providing counselling and psychological support to the victims, etc.

“We need to make the hate crimes more visible and identifiable, and take all the measures to strengthen the victims’ trust in judicial bodies and ensure their access to justice.”

Zlatko Prkić, Vareš, participant of public debate in Vareš, July 2014.

What says the law?

Criminal laws in BiH governing hate crime

1. Inciting National, Racial or Religious Hatred, Discord or Hostility (Article 145a, BiH CC)
2. Inciting National, Racial or Religious Hatred, Discord or Hostility (Article 294a RS CC)
3. Inciting National, Racial or Religious Hatred, Discord or Hostility (Article 163. and Article 363.2., FBiH CC)
4. Inciting National, Racial or Religious Hatred, Discord or Hostility (Article 160, Brčko District BiH CC)

These four criminal codes provide for penalties for inciting national, racial or religious hatred, discord or hostility– articles 145a, BiH CC and 163. FBiH CC such as imprisonment from three months to three years, Article of 294a RS CC provides for fine or 2-year imprisonment, whereas Article 160, BD BiH CC foresees imprisonment from one to five years.

The criminal legislation of BiH, entities and Brčko District BiH, ensures that all persons have legal protection. The prosecution offices in BiH independently process each criminal offence defined under the positive laws. The criminal codes of BiH provides for penalties for criminal offences to incite national, racial or religious hatred, discord or hostility, for the purpose of preventing the hate crimes. The final decisions passed by competent courts are published publicly to discourage potential hate crime perpetrators. The said activities have shown progress toward establishing more efficient judiciary.

In 2010, the criminal codes of Republic Srpska and Brčko District BiH were amended in the part pertaining to the criminal offences committed out of hatred, which enables processing the hate crimes.

2013 Criminal Code of Republic Srpska, defines the hate crime as criminal offence which is entirely or partly perpetrated due to the racial, national or ethnic origin, language or script, religious beliefs, race, colour, sex, sexual orientation, health status or gender identity of a person.

In 2013, Coalition for combat against hate speech and hate crime presented proposal of amendments to the Criminal Code of FBiH to ensure that the new amendments provide more detailed and adequate legal definition of hate crime. The Coalition proposed to expand the definition to include as many as possible potential hate crimes. The Coalition also proposed that any bias motivation must be taken into consideration by the court as aggravating circumstance when fashioning a sentence, if bias motivation is not defined under the law as the characteristic of qualified criminal offence. Unfortunately, the law was not enacted by the House of Peoples.

Coalition to Combat Hate Speech and Hate Crime

Coalition to combat against hate speech and hate crime was founded in early January of 2013 by Association for Democratic Initiatives, Youth Initiative for Human Rights, Mediacentre Sarajevo, and Sarajevo Open Centre, with the support of Civil Rights Defenders and OSCE. The Coalition was mainly formed in order to advocate for better regulation of hate speech and hate crimes in the criminal legislation of Bosnia and Herzegovina.

Members of the Coalition to combat hate speech and hate crime:

[Association for Democratic Initiatives](#)

[Centre for Youth KVART](#)

[Civil Rights Defenders](#)

[Foundation CURE](#)

[Foundation Mediacentre Sarajevo](#)

[Foundation Truth, Justice, Reconciliation](#)

[Youth Initiative for Human Rights BiH](#)

[Otararin](#)

[Youth News Association in BiH \(ONA\)](#)

[Sarajevo Open Centre](#)

[Association BH Journalists](#)

[Press Council in BiH](#)

If you want to become an active member of the Coalition!

If you, or someone in your environment, is the hate crime victim or hate speech victim!

If you want to become more active in the combat against hate speech and hate crime!

If you want to report hate speech graffiti or hate speech, or you witnesses physical violence or damage to property!

Join us!

Coalition to combat hate speech and hate crime

Who is Association for Democratic Initiatives?

About us

Association for Democratic Initiatives (ADI) is a non-governmental, non-profit, and non-political organization whose principal mission is to improve the rule of law, protect the human rights through fostering of participatory and direct democracy practices and initiate partnerships between the civil society, governmental institutions and the private sector.

WHAT

DO WE OFFER

1. Daily field situation review,
Online contact with hate speech and hate crime victims, data check, organising visits to victims
2. Developing a series of counselling services and provision of information to the hate hate speech and hate crime victims
3. Developing a single data base in cooperation with other Coalition members

HOW

TO CONTACT US

Contact us:

Telephone: 033 262 415

Fax: 033 262 416

Address: Zmaja od Bosne 8
71 000 Sarajevo

Email: snjezana@adi.org.ba, bozana@adi.org.ba

Website: www.adi.org.ba

You may report a hate crime by filling the form and send it to the Association for Democratic Initiatives.

Your identity (name, nickname, initials) If you want, you may leave this field blank.
Your e-mail: If you want, you may leave this field blank.
Date of the incident:
Location of incident state the city, municipality:
Description of incident:

Publication of this brochure was financially supported by Civil Rights Defenders